

Nr 7.

Ankom till Riksdagens kansli den 19 mars 1912 kl. 2 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 7 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undanröjande af i gällande författningar förefintliga hinder för producenter af lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter att i huru små partier som helst direkt till konsumenterna försälja sina alster.

Andra kammarens andra tillfälliga utskott har till förberedande behandling fått emottaga en inom nämnda kammare af herrar Olsson i Berg, Andersson i Grimbo, Olausson, Lundgren i Vendelsberg, Olsson i Tyllered, Henrikson i Heberg och Olsson i Broberg väckt motion, nr 173, af följande lydelse:

»Under 1910 års riksdag väckte undertecknad jämte fyra af Andra kammarens ledamöter en motion, till stöd för hvilken vi anförde: *Motion.*

Förordningen angående utvidgad näringsfrihet af den 18 juni 1864 bestämmer i § 11 tredje stycket, att för öfrigt vare det ock en hvar, vare sig i stad eller på landet, medgifvet att utan anmälan eller tillstånd som ofvan sägs, till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster af inhemsk husslöjd.

Nämnda stadgande innehåller således icke någon begränsning i landtmannens rätt att till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och

ladugårdsprodukter. Det har emellertid inträffat, att Göteborgs stad fått fastställt tillägg till gällande föreskrifter i afseende å den allmänna hälsovården i Göteborg, hvarigenom bestämts, att å stadens torg och öppna platser må ej saluhållas kött och fläsk i mindre partier än fjärdedels kroppar af storboskap och häst samt half kropp af kalv, får, get och svin, och må ej heller styckning af sådana varor därstädes äga rum. Härigenom har en inskränkning i denna näringsfrihet, som ofvan anförda förordning afser att gifva, gjorts till skada för omkringboende jordbrukande befolkning, hvilken beröfvats sin forna rätt att till salu kringföra sina produkter i huru små partier som helst. Jordbrukaren, som har endast något mindre parti att afyttra, får icke längre sälja detsamma direkt, utan måste afstå det åt någon mellanhand.

Härigenom gynnas mellanhandsväsendet och varorna fördyras. Hvarken stads- eller landtbon har någon fördel af en sådan ordning, som onödigt fördyrar varorna och direkt motarbetar de nu mera än någonsin välbehöfliga kraftiga ansträngningarna för beredande af billiga lifsmedel. Det är därför synnerligen af behovet påkalladt, att näringsfrihetsförordningen så förtydligas, att landtbo förblifver i den rätt, som honom förut tillkommit, att till salu kringföra sina produkter i huru små partier som helst till gagn både för producenten och konsumenten.

Denna motion blef af lagutskottet afstyrkt af samma skäl som 1909 års lagutskott anført vid behandling af en liknande motion. Ur detta utskottsutlåtande tillåter jag mig anföra: »Utskottet kan visserligen förstå, att de af motionärerna öfverklagade anordningar kunna föranleda olägenheter för landtmännen, och utskottet finner, lika med motionärerna, det vara af synnerlig vikt, att det för såväl producenten som konsumenten understundom skadliga mellanhandssystemet i handeln särskildt med lifsmedel inskränkes.

Men detta önskemål bör säkerligen vinnas på andra vägar än motionärerna föreslagit».

Vid ärendets behandling i kammaren yttrade lagutskottets vice ordförande, att det inom utskottet rådt ganska stor sympati för det systemål, som ligger inneslutet i motionen, och särskildt hade utskottet bestämdt velat uttala sig för det önskvärda uti, att man blefve af med de mellanhänder, som i motionen åsyftades; men att man i detta afseende icke vinner det åsyftade ändamålet genom att yrka ändring uti näringsfrihetsförordningen, utan angreppspunkten torde ligga uti vissa stadganden i slakthuslagen, eller de författningar och bestämmelser, som på grund af denna äro utfärdade. Äfven en annan talare, som deltagit i ärendets behandling i utskottet, sade sig sympatisera med motio-

närernas tanke, och detta ur de mindre bemedlade konsumenternas synpunkt, då det är alldeles påtagligt, att om slakthuslagen skall verka på det sättet, att man absolut omintetgör möjligheten för landtmännen att direkt eller på torg saluföra, utbjuda eller försälja varor i mindre partier, kommer detta att fördyra varorna alldeles ofantligt och göra de mindre bemedlades ställning ännu vanskligare än den för närvarande är.

Sålunda har syftemålet med förenämnda motion enstämmigt vitsordats såsom berättigadt och önskvärdt, och detta med rätta, ty att nu gällande bestämmelser lämna rum för stadganden, hvilka, utan nödiga hygieniska motiv eller nödvändiga ordningsföreskrifter för städerna, omöjliggöra utsiktarna för producenter och konsumenter af lifsförnödenheter att direkt sälja och köpa behöfliga varor, kan naturligtvis icke betraktas annorlunda än som afsevärda olägenheter, hvilka snarast möjligt i görigaste mån böra aflägnas.

Det är ju bekant, att då t. ex. fläsk i hela fall säljes till pris för exempel 90 öre per kilo, måste konsumenten hos återförsäljaren betala 1,40 och t. o. m. därutöfver, samt då producenten betingar ett pris af 50—60 öre per kilo kött i helt fall, måste konsumenten betala ända till 80 öre och 1 krona hos återförsäljaren. Kunde däremot producent och konsument direkt mötas, skulle bådadera hafva afsevärd fördel däraf. Genom särskildt för Göteborgs stad fastställda bestämmelser är detta omöjliggjordt.

Huruvida liknande förhållanden förefinnas inom flera städer känna vi icke, men bör det vara angeläget tillse att förekomma, det dylika bestämmelser vidare utfärdas. Vi inse och uppskatta till fullo nödvändigheten af en väl genomförd köttkontroll, men icke lärer det vara nödigt att för upprätthållandet af en sådan kontroll införa sådana föreskrifter, som oundgängligen ha till följd, att lifsförnödenheter uti pris onödigt och oskäligt nedsättas för producenten och fördyras för konsumenten, och är detta så mycket mera beklagligt, som det just är de ekonomiskt svagare, som härutaf i hufvudsak träffas.

Sedan en vara blifvit behörigen besiktigad, torde den lika väl kunna försäljas i minut genom producenten själf, som detta skall ske genom mellanhand. Detta är ju, såsom förut påpekats, omöjligt där, såsom i Göteborg, å stadens torg och öppna platser icke får försäljas köttvaror annorlunda än i större delar af djurkroppar. Då det emellertid yppat sig svårigheter att direkt formulera de ändringar i nu gällande förordningar, som äro nödiga för ernående af det med denna motion afsedda ändamål, så tillåta vi oss vördsamt hemställa,

det Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder för sådana ändringar i nu gällande stadganden och bestämmelser, att hinder icke möta för producenter af lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter att direkt till konsumenterna försälja sina alster i hur små partier som helst.»

*Frågans
föregående
behandling
inom
Riksdagen.*

Vid 1909 och 1910 års Riksdagar väcktes inom Andra kammaren motioner med enahanda syftsmål som den nu föreliggande, men så formulerade, att ett tillägg begärdes till kungl. förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, af innehåll, att den däri medgifna rätt för en hvar »att, utan anmälan eller tillstånd, till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster af inhemsk husslöjd» skulle uttryckligen sägas omfatta »huru små partier som helst».

Lagutskottet, som till förberedande behandling fått emottaga nämnda motioner, yttrade i sitt i anledning häraf år 1909 afgifna utlåtande:

»Kungl. förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864 afser visserligen att bereda och närmare reglera en allmän frihet att här i landet idka näring. Denna näringsfrihet är emellertid inskränkt bland annat af en del föreskrifter i den allmänna ordningens, säkerhetens och hälsovårdens intresse. I sistnämnda syfte hafva ett flertal bestämmelser meddelats, som förbjuda eller hindra sådan näring eller sådant utöfvande af näring, som kan skada människors hälsa. Sålunda stadgas bland annat i 15 § af hälsovårdsstadgan för riket, att kött af djur eller annat födoämne, som i angifvet afseende är skadligt eller otjänligt till människoföda, icke i stad får hållas till salu eller för försäljning dit införas. Genom lagen angående köttbesiktning och slakthus den 22 december 1897 har möjlighet för stad beredts till så kalladt köttbesiktningstväng, innefattande förbud att inom visst område till salu hålla eller utbjuda till människoföda afsedt färskt rått kött af nötkreatur, får, get, svin eller häst, därest köttet icke är efter undersökning af besiktningsman försedt med stämpel eller bevis, hvarom i lagen stadgas. I 5 § 2 mom. af samma lag har föreskrifvits, att vid köttbesiktning, som enligt lagen anställs utan samband med slakt, undersökning skall af besiktningsman anställas, när fråga är om häst eller större nötkreatur än kalv å minst fjärdedels kropp, men eljest å minst half kropp. Och i 3 § af kungl. kungörelsen den 31 december 1897 med särskilda föreskrifter om besiktning och stämpling af kött enligt sistnämnda lag har stadgats, att, när uppslaktadt kött företes till undersökning, må icke synbart sjukligt förändrade delar vara bortskurna eller på annat sätt

aflägsnade, samt att å hvar fjärdedel af den slaktade kroppen skall tillhörande ben vara kvarsittande och å hvar sida af kroppens bakdel därjämte tillhörande njurar. Enligt 24 § af hälsovårdsstadgan kunna utöfver hvad samma stadga i allmänhet innehåller ytterligare föreskrifter i afseende å allmänna hälsovården i stad under vissa förutsättningar meddelas af Konungens befallningshafvande.

Af dessa bestämmelser framgår, hvad som redan dem förutan borde vara tydligt, att den allmänna hälsovården understundom måste fordra, att i fråga om handeln med lifsmedel ganska vidtgående inskränkningar göras i den allmänna handelsfriheten. Särskildt är tydligt, att i fråga om detaljhandel med den vara, nämligen kött, som motionärerna närmast synas åsyfta, sådana inskränkningar kunna vara nödiga. Vid detta förhållande kan det enligt utskottets uppfattning icke låta sig göra att, såsom motionärerna påyrka, i näringsfrihetsförordningen införa ett uttryckligt stadgande af innehåll, att den i 11 § af denna förordning en hvar medgifna rätt att utan anmälan eller tillstånd till salu kringföra lifsförnödenheter samt jordbruks- och ladugårdsprodukter skulle kunna afse huru små partier som helst af dessa varor, och därmed fastslå, att just i detta hänseende tilläfvventyrs nödiga anspråk i den allmänna hälsovårdens intresse ej få göras gällande.

Utskottet kan visserligen förstå, att de af motionärerna öfverklagade anordningar kunna föranleda olägenheter för landtmännen, och utskottet finner, lika med motionärerna, det vara af synnerlig vikt, att det för såväl producenter som konsumenter understundom skadliga mellanhandssystemet i handeln särskildt med lifsmedel inskränkes. Men detta önskemål bör säkerligen vinnas på andra vägar än motionärerna förslagit.»

Af anförda skäl ansåg sig lagutskottet icke kunna tillstyrka motionen. Motionen blef ock af båda kamrarna afslagen.

1910 års lagutskott inskränkte sig vid behandlingen af motionen till att åberopa, hvad 1909 års utskott anført och hemställde på grund däraf, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Motionen afslogs af Första kammaren utan votering och af Andra kammaren med 97 röster mot 71.

Uti den motion, som väckts vid innevarande års Riksdag, hafva motionärerna icke, såsom förut, begärt ändring i kungl. förordningen angående utvidgad näringsfrihet, utan helt allmänt begärt ändring i nu gällande stadganden och bestämmelser, hvilka lägga hinder i vägen för den försäljning, motionärerna åsyfta.

*Utskottets
yttrande.*

Om man nu ser till hvilka bestämmelser orsakat de af motionärerna framhållna olägenheterna, finner man, att i Göteborg antagits och af Konungens befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län den 9 november 1908 faststälts en »matvarustadga för Göteborgs stad», i hvilken förekommer bland annat följande stadgande:

»Å stadens torg och öppna platser må ej saluhållas kött och fläsk i mindre partier än fjärdedels kropp af storboskap och häst samt half kropp af kalv, får, get och svin och må ej heller styckning af sådana varor därstädes äga rum.»

I matvarustadgan för Helsingborgs stad, fastställd af Konungens befallningshafvande i Malmöhus län den 25 mars 1907, finnes en motsvarande bestämmelse, så lydande:

»Handel med till människoföda afsedt, färskt rått kött och fläsk får icke äga rum å salutorg, i hvars omedelbara närhet staden låtit uppföra saluhall, så länge erforderligt antal platser finnas tillgängliga för idkande af sådan handel inom hallen, dock att landtmän, som införa egna alster till afyttring för dagen, äga att å sådant salutorg försälja slaktade kreatur, såvida dessa icke äro mera styckade än att, när fråga är om häst eller större nötkreatur än kalv, de torgföras i minst fjärdedels kropp, men eljest i minst half kropp.»

Möjligt är, att i ytterligare några af rikets städer finnas likartade bestämmelser, hvilka inskränka rätten att å öppen saluplats försälja kött.

Inskränkningen i fråga eller förbudet att sälja kött i mindre partier än hela, halfva eller fjärdedels kroppar sammanhänger med införande af ett ordnad torgsaluhallsväsen. Ur hygienisk synpunkt har det ansetts olämpligt, att särskildt färskt kött försäljes under bar himmel å städernas salutorg och därför ha täckta saluhallar börjat uppföras. För att få kötthandeln förlagd inom dessa, hafva föreskrifter måst meddelas därom, att styckadt kött ej får å öppet torg försäljas. I annat fall skulle ändamålet med saluhallarna ej fullt vinnas. För att icke göra större inskränkningar i producenternas rätt till försäljning än nödigt är samt på samma gång betrygga tillförseln af färskt kött, har det emellertid medgifvits producenterna rätt att å salutorgen tillhandahålla hela, halfva och fjärdedels kroppar.

Det är visserligen riktigt, att nu omnämnda föreskrifter kunna i vissa fall något höja köttpriset för konsumenterna, ehuru detta visst icke alltid är fallet. Men enahanda är förhållandet med en hel del andra anordningar, som vidtagas för att trygga allmänheten mot att bekomma förorenade eller rent af hälsovådliga födoämnen.

Från statsmaktornas sida torde något ingrepp uti städernas rätt

att på ett sådant sätt, som öfverensstämmar med uppställda hygieniska kraf, ordna handeln med lifsmedel såväl å torgen som i andra städerna tillhöriga försäljningsplatser, icke gärna böra ifrågakomma.

För öfrigt vill utskottet instämma i hvad 1909 års lagutskott anförde därom, att de af motionärerna öfverklagade anordningarna kunna föranleda olägenheter för landtmännen, och finner utskottet i likhet med lagutskottet det vara af synnerlig vikt att det för såväl producenter som konsumenter understundom skadliga mellanhandssystemet i handeln med lifsmedel inskränkes, men bör detta önskemål säkerligen vinnas på andra vägar än de, motionärerna föreslagit.

Utskottet får, på grund af hvad sålunda anförts, hemställa,

att förevarande motion ej måtte till någon Andra kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 19 mars 1912.

Å utskottets vägnar:

G. F. LUNDGREN.
